

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

AGGTELEK

AGGTELEK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

IMPRESSZUM

KONCEPCIÓ: Jobbágy Tamás, települési főépítész

AGGTELEK ÖNKORMÁNYZAT

3759 Aggtelek, Kossuth Lajos út 8.

Telefon: 48/ 503-208; Polgármester: Horkay István; onkormanyzat@aggtelek.hu

Települési főépítész: Jobbágy Tamás

KÉSZÍTETTE: Jobbágy Péter EV

FOTÓ: Csonka Zsófia, Csonka Sára, Tóth Dávid Levente

A kiadványban felhasználásra kerültek a Próba Településképi Kézikönyvek egyes elemei, továbbá Koleszár Krisztián, Edelény és térsége (Budapest, CEBA Kiadó, 2004, 160 p.) c. művének részletei, a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum online fotógyűjteményének egyes képei, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (www.anp.hu) és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (www.teir.hu) egyes képei, valamint a Lechner Tudásközpont ábrái.

Készült Aggtelek község Önkormányzatának megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény rendelkezései szerint.

MINDEN JOG FENNTARTVA: Jobbágy Péter EV.

FELELŐS KIADÓ: Jobbágy Péter EV.

TARTALOM

Bevezetés	1
Aggtelek bemutatása	5
Örökségünk	8
Természeti örökség	13
Tájhasználat	17
Különböző karakterű településrészek Aggteleken	18
Hagyományos falukép	19
Kockaházak övezet	20
Új építésű övezet	22
Kiemelt idegenforgalmi övezet	24
Külterület	26
Építészeti ajánlások	27
Hagyományos falukép	28
Kockaházak övezet	43
Új építésű övezet	51
Kiemelt idegenforgalmi övezet	59
Külterület övezet	61
Mai példák	63
Parasztházak	64
Kockaházak	65
Új építés	66
Reklámhordozók	67
Műszaki berendezések	68
Utcák	69
Közterek	72
Összegzés	74

BEVEZETÉS

Az építészetet szokták megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között, különösen, ha települési szinten vizsgáljuk az építészetet. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer. Mindazonáltal hiába játszanak külön-külön gyönyörű dallamot a hangszerek, ha mindez nincs összehangolva, az összkép hamis. Az építészetre vonatkoztatva a metaforát: a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

Mindenki mást tart szépnek, másban gyönyörködik. Ha nem alkotunk általánosan érvényes építészeti szabályokat, a település egyes házainak megjelenése igen különböző lehet, ami zavaros, kusza településképet eredményez. A szabályok hiánya az elmúlt évtizedekben oda vezetett, hogy elvesztettük a kapcsolatot hagyományos építészetünkkel, elfelejtettük a régi, szép, harmonikus faluképeket eredményező építészeti elveket:

"abból, ami éppen kéznél volt,
akkorára, hogy még éppen elég legyen,
és olyanra, hogy ne kelljen szégyenkezni miatta"

Kunkovács László: Ősépítmények

Legtöbben nosztalgiával emlékszünk vissza a régi faluképekre, melyek szépségét éppen az adta, hogy egységes és általánosan elfogadott rendezőelvek mentén születtek. A falu lakói hasonlóan gondolkoztak arról, milyennek kell lennie egy lakóháznak. A közel egyforma, részleteiben mégis különböző épületek összessége alkotta a tájegységre jellemző karaktert, megteremtette a kultúrtáját.

Jelen Településképi Arculati Kézikönyv ezt az építészeti múltat kívánja feltárni. Bemutatja a települést, megismerteti értékeivel, majd ezek alapján olyan építészeti ajánlásokat fogalmaz meg, amelyek lehetővé teszik az építkezni szándékozók számára, hogy olyan házat építhessenek, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal is büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

AGGTELEK BEMUTATÁSA

Aggtelek község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Putnoki járásban. Miskolctól 50 kilométerre északnyugatra, közel a szlovák határhoz található. A közelben található az ország egyik leghíresebb cseppkőbarlangja, a Baradla–Domica-barlangrendszer. A Trizs felől érkező és Jós-vafőre vezető út mentén fekszik Aggtelek, a település fő utcája, ezen út lakott területre eső szakasza a Kossuth Lajos utca, ami a templomtól a Jós-vafői út nevet viseli. Az úttól délre esik a falu 90%-a (Ady Endre utca, József Attila utca, Vass István utca és a Gömöri út), északra csupán egy-egy kis utcaszakasz található, ezek a Deák Ferenc út (végén a szabadtéri színpaddal) és a Hunyadi út. A településtől távolodva északnyugatra találjuk a Cseppkő Hotelt, a Baradla barlang bejáratát, a Tourinformot, a hétvégi faházakkal teli domboldalt és a büfé-souvenir árusok sorát. Két tó tartozik Aggtelekhez, az egyik a Cseppkő Hotel előtt, az út bal oldalán, nádistól takarva, a másik pedig a szabadtéri színpad mögött a domb lábánál fekszik.

Az „Aggtelek” szó az „Ag” (Og) személynév és a „telek” (*tatárjárás idején elnéptelenedett település*)összetételével alakult ki; ebben a formájában először egy 1346-ban kelt okmányban olvasható. Korábban (egy 1295-ös iratban) „Novák” néven említették (e szláv szó jelentése: „új telepes”).

A terület az őskor óta lakott, itt kerültek elő az ún. bükki kultúra tárgyi leletei. A település már a honfoglalás idején benépesült, a tatárjárás után azonban hosszú évtizedekre lakatlan maradt. Az ősi település magva a mai harangtorony és templom környékén, ÉNY–DK irányban hosszan elnyúló dombtetőn alakult ki. 1858-ban tűzvész pusztította el a települést: leégett az iskola és egy lakóház kivételével minden épület. A templom falai állva maradtak, de maga az épület teljesen kiégett. A második világháborúban a szovjet csapatok átvonulása jelentős dúlással járt. Természeti értékeinek köszönhetően a település ma turisztikailag kiemelt jelentőségű. Az UNESCO 1995. december 6-án az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjait, köztük a Baradla–Domica-barlangrendszert és a Béke-barlangot a világörökség részévé nyilvánította.

A református templom a falu látképének meghatározó eleme. A fehérre meszelt, oromzatos, nyeregtetős, toronytalan templom műemlék. Az eredeti templom a 13. században épült, de középkori jellegéből az átalakítások miatt már csak a falfeltáró munkák eredményeként előkerült és kívülről bemutatott nyílások tanúskodnak: egy kapumaradvány és két, félköríves ablak. Az első olyan, nagyobb átalakítás, amiről konkrét feljegyzések maradtak fenn, 18. századi. 1785-ben elbontották a középkori szentélyt és a hajót kelet felé meghosszabbították. A bejárat előterét is ekkor toldották az északi oldalhoz. A kazettás famennyezet, amit Bede Pál és legényei készítettek, egy évszázadon át a templom fő büszkesége maradt. Az 1885. évi, az egész falut elpusztító tűzvész után a templomot gyakorlatilag újjá kellett építeni (1861–1864). Legutóbb 2008-ban újjátették fel.

ÖRÖKSÉGÜNK

Ami régi, az érték. Sokszor halljuk ezt a mondatot. Ebben az esetben igaz is. A település élete régen kezdődött, erről tanúskodnak a régi térképek is. A falu magja már az első katonai térképen felfedezhető, ezért a település hosszú története vitathatatlan. A történelem morzsái maradtak mára a faluban, ezek pedig az egyes épületek, építmények, kerítések és részletek. Ezek megőrzése közös feladat, hogy a történelem folytonossága ne szakadjon meg. erről tanúskodnak a régi fényképeken látható házak és a mai épületek viszonya is. A múlt nem letagadható, de felidézhető.

Egyedi tájértékekről az Aggteleki Nemzeti Park és a Tájértéktár honlapján tájékozódhatnak az érdeklődők.

A református templom a 13. században épült, a tatárjárás után, ennek bizonyítékai a déli oldalán kívülről ma is látható, befalazott román kori ablakok. A falu lakosságának növekedése következtében a 18. században kibővítették a templomot, ekkor toldották az északi oldalhoz a bejárat előteret, az ún. cintermet is. Az 1858. évi tűzvészben a templom fazsindelyes tetőszerkezete megrongálódott. A felújítás során készült festett kazettás famennyezet a II. világháború során pusztult el, amikor a templomot hadikórházként használták, és a belső berendezéseket feltűzelték. Mindezek következtében jelenleg a környék legpuritánabb templomaként tartják számon.

Fejfamúzeum és Kopjafa Emlékpark: az egykori Gömör vármegyében az emberek többsége református vallású volt. Ezen a vidéken az oszlopos sírjel, a fejfa volt a legjellemzőbb temetkezési jel. A fejfa sok mindent elárult az alatta nyugvó személy származásáról, neméről, koráról. Érdeemes megemlíteni, hogy az aggteleki temetőben a fejfák írott oldalai nem a sír felé mutattak, hanem a templom és a torony felé. Az emlékparkban a hagyományos, fából faragott fejfatípusok mellett, az Aggtelek történetében kiemelkedő szerepet játszó személyeknek emlékül állított kopjafák láthatók. Így megtekinthető többek között Dr. Jakucs László, Vass Imre (aki az archív fotókat készítette) és az 1848-49-es szabadságharcban elhunyt Szegő Rafael emlékoszlopa is.

A tájház egy 20. század eleji zsellérszobát mutat be, amely konyhaként és lakóhelyiségként is szolgált. A szoba korabeli használati tárgyakkal van berendezve, de gazdag textilgyűjteménnyel is rendelkezik.

Hagyományok Háza évről évre változó kiállítási anyagot felvonultató bemutatóhely különböző hagyományos paraszti tevékenységformákon keresztül mutat rá arra, hogy a mai táj (azaz a természetvédelmi oltalom alatt álló nemzeti park) az ember és a természet évszázadok óta tartó kölcsönös egymásra hatásának eredményeképpen alakult ki.

A harangtorony az egykori "látótorony" helyén, a templomtól mintegy 200 méternyire található. Az 1800-as évek elején épült népies barokk stílusban.

TERMÉSZETI ÖRÖKSÉG

Aggtelek esetében a természetvédelem meghatározó jelentőséggel bír, hiszen részben a Nemzeti Parknak köszönhetően ismerik az emberek a település nevét. A védelem azonban nem csak a nemzeti parki védettségből áll. A település közigazgatási területét érintő védettségek a következő táblázatban láthatók.

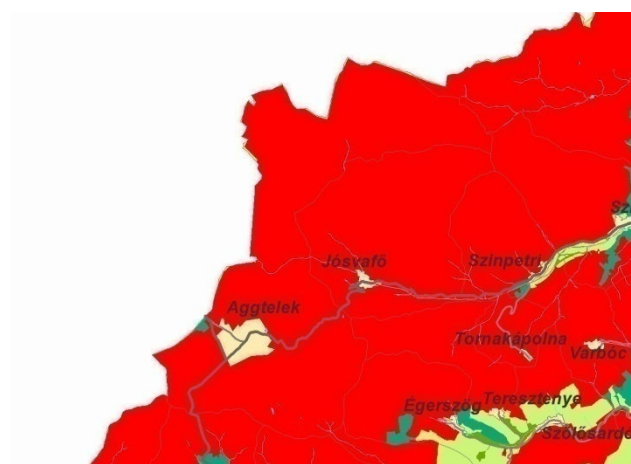
Világörökségi terület lehatárolása

Ramsari terület lehatárolása

Nemzeti Park lehatárolása

Ökológiai hálózat lehatárolása

Natura 2000 terület lehatárolása

Natura 2000 madárvédelmi terület lehatárolása

A Világörökség részét képező felszín alatti világ legjelentősebb képviselője a 25 km összhosszúságú Baradla-Domica barlangrendszer, melynek 5,3 km-es szakasza a Domica-barlang, Szlovákiában található. A több bejáratral nyíló Baradla nemcsak a térségnek, de hazánkban is legkiemelkedőbb – legrégebben kutatott, legismertebb, képződményekben leggazdagabb – barlangtani értéke, amely a múlt században a világ második, 1965-ben a nyolcadik, 1969-ben a tizennegyedik, 1973-ban a huszadik leghosszabb barlangjaként tartották nyilván.

Napjainkban a világranglistán ugyan már háttérbe szorult, de aktivitása, hossza és cseppkódíszessége alapján, a mérsékelt égövben még mindig első helyen áll. A Baradla név feltehetően szláv eredetű, s a sziklaszirtet jelentő (bradlo) szóból származik. Ez a kifejezés még ma is élő földrajzi név Szlovákiában. A barlang ősidők óta nyitott természetes bejárata Aggtelek határában messziről látható, a több mint 50 m magas sziklafal tövében nyílik.

Natura 2000, európai szintű védettség érinti a település jelentős részét, mely elsősorban az élőhelyeket védi, ezzel a védett vagy értékes fajok otthonát, nemzetközileg értékes vizes élőhelyeket (Ramsari területek hasonló értékeket védenek) és önmagukat a fajokat is őrzi. A védettség kihat a gazdálkodás intenzitására, az alkalmazható módszerek és anyagok típusára.

A települést ölelő táj tájképvédelmi övezet része, ezért nemcsak a zoológiai és botanikai értékek miatt szükséges a külterületi részek védelme, de tájesztétikai okok miatt is. Érték a kopár sziklás felszín a száraz gyepekkel és a kanyargó patakot követő égerliget is.

Az Aggteleki Nemzeti Park területe a magyarországi nagyragadozók előfordulásának, visszatelepülésének első számú helyszíne. A gerincesek közül külön említést érdemel a különböző denevérfajok jelenléte. A változatos terület (barlangok, idős erdő állományok) sok denevérfaj számára biztosítja az élő helyet. Fajai közül említendő pl. az óriás koraidenevér (*Nyctalus lasiopterus*), vagy a hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*).

A rágcsálók közül kiemelendő az ürge (*Spermophilus citellus*). A korábban mezőgazdasági kártevőként számon tartott faj megritkulása miatt természetvédelmi oltalom alá került, de élőhelyeinek megszűnésével oly mértékben lecsökkent az állománya az Aggteleki Nemzeti Park területén hogy egyes klasszikus előfordulási helyeiről el is tűnt. Ez a folyamat rossz hatással volt az ürgeállományt táplálékbázisként felhasználó parlagi sas (*Aquila heliaca*), illetve kerecsensólyom (*Falco cherrug*) helyi előfordulására is. A ragadozó madarak közül költő fajként van jelen a békászó sas (*Aquila pomarina*). Szintén előfordul a területen a kígyászólyv (*Cicraetus gallicus*).

A rovarok közül számos védett faj fordul elő, különböző faunavidékek képviselőjeként. Pl. a kárpáti elterjedésű zempléni futrinka (*Carabus zawadzki*). Az Aggteleki Nemzeti Park területéről mintegy 2000 lepkéfajt írt le a tudomány. Köztük számos védett és veszélyeztetett fajt is.

A Nemzeti Park címerállata a foltos szalamandra hazai állománya stabilizálódni látszik, de visszahúzódó életmódja miatt még mindig élményszámba megy, ha az erdőben találkozhat vele a turista.

Növények

Az Aggteleki-karszt és a Cserehát az Északi-középhegység flórávidékén belül a Tornense flórajárás része, vegetációjának nagyfokú változatossága és térbeli mozaikossága, egyrészt a sajátos karsztos felszínnek és a szélsőséges mikroklimatikus feltételeknek köszönhető. A Kárpátok közelsége miatt, a növényzet sokkal több, magasabb hegyvidékekre jellemző elemet tartalmaz, mint ahogyan azt a terület magassága és inkább dombvidéki jellege alapján várhatnánk. Sziget szerűen, ritkaságként néhány északi, magashegységi faj is előfordul. Ugyanakkor a száraz, meleg, meredek-sziklás, déli kitettséggű oldalak mediterrán hatást keltenek, és váltakozva a lankásabb részek kontinentális erdőssztyepp-növényzetével erős pannon befolyásról árulkodnak.

Az Aggteleki Nemzeti Park vegetációja két önálló részre tagolható. A választóvonalat Aggtelek - Teresztenye - Perkupa között húzhatnánk meg. E határtól északra jobbra mészkőterületen sajátos karsztflóra és a középhegységi mészkedvelő vegetáció található, délre pedig nagy kiterjedésű elsavanyodott talajú kavicsháton a nyugat-európai Heide-vegetációhoz sokban hasonlító növényzet él. A terület klimazonálisan erdős jellegű, nagyobb részt a gyertyános-tölgyesek, kisebb részt a cseres-tölgyesek régiójába esik. Ettől eltérően lokálisan a mezo- és mikroklimának, az alapkőzet eltéréseinek és a talajtani adottságoknak köszönhetően az északi oldalakon, hűvös töbrő- oldalakban extrazonális bükkösök alakultak ki. A szűk, többé-kevésbé meredekfalú völgyekben szurdokerdő-fragmentumokat találhatunk. A déli oldalakon, mélyebb termőrétegű talajon melegkedvelő tölgyesek, a sziklásabb, sekélyebb talajú részeken sziklagyepekkel, lejtőssztyepp foltokkal váltakozó molyhostölgyes bokorerdők találhatóak. A terület jellemző képéhez hozzátartoznak a száraz, köves, kopár, minden nedvességet elnyelő, jellegzetes karsztvegetációval fedett oldalak és platók, valamint a közöttük húzódó völgyekben, a források és bővizű patakok mellett egész éven át üde, virágos rétek. A patak-völgyekben még mindig viszonylag nagy kiterjedésű mocsárrétek, magassásosok és magaskórósok összefüggő állományai, valamint patakkísérő égerligetek említhetők. A völgytalpak szélén állandóan szivárgó rétegforrásokon kialakult gyapjúsásos láprét-foltocskák fontos növényzeti értékek élőhelyei.

TÁJHASZNÁLAT

A táj egy érzékeny egyensúlyi állapot megtestesülése, melynek jövője a mi kezünkben van. A települést körülvevő táj az évszázados művelés során létrejött szokások, viszonyok, kulturális és természeti értékek együttesét őrzi és tükrözi. A XXI. században látható tájhasználat egy pillanatkép, melynek megőrzése kiemelt feladat, ennek eszköze pedig a tájvédelem.

A tájvédelmet helyi- és nemzetközi szabályozásokkal lehet a helyes mederben tartani. Az egyik a bioszféra-rezervátumok világhálózata, mely létrehozásának célja a hogy előmozdítsa és bemutassa az ember és a bioszféra között létrejövő kiegyensúlyozott kapcsolatot. Annak érdekében, hogy prezentálják az ökológiai rendszer sokszínűségét, a rezervátumok magukba foglalják a szárazföldi, a vízparti és a tengeri ökoszisztéma területeit.

A település-környéki mozaikos szerkezetű terület fajgazdagsága és egyedi szépsége a természetvédelmi kezelési tervek alapján, a művelési ágaknak megfelelő használattal őrizhető meg. A gazdálkodás területei, a települések lakóterülete, valamint a sérülékeny sziklagyepek és vizes élőhelyek, vagy a nádasok, gyepterületek, erdők más-más hagyományt őriznek, megőrzésük eltérő kezelést kíván. Védett területeken a művelési ágak arányának és az épületek sűrűségének megőrzése, a történeti tájrendszerhez igazodó használat és fejlesztés különösen hangsúlyos elvárás.

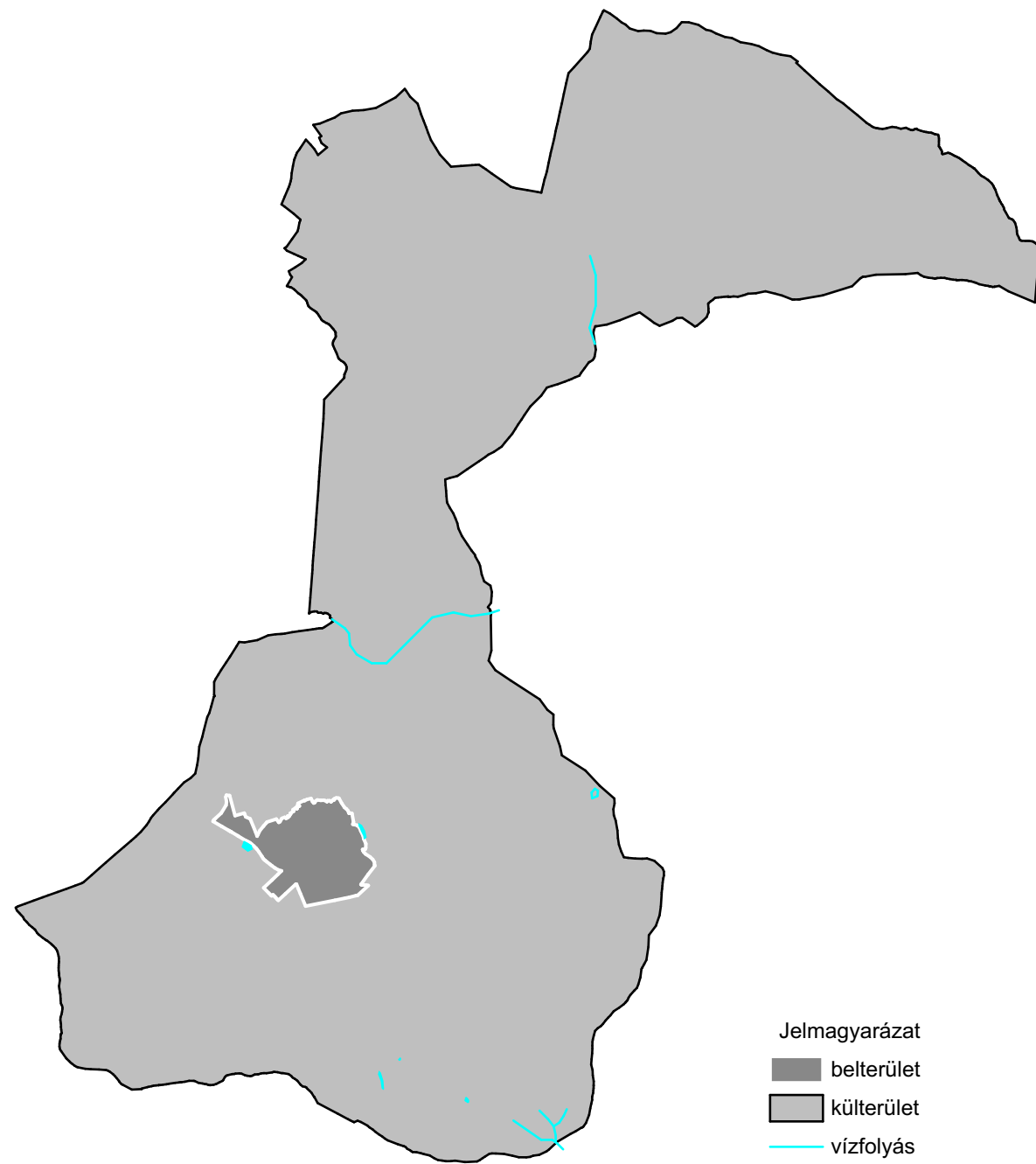
Egy táj védetté nyilvánításának célja a táj jellegének megőrzése, természeti értékeinek a felszíni és felszín alatti vizek és vízkészleteknek, és vízgyűjtőinek, az érintett területek erdeinek, termőtalajának és más megújuló természeti erőforrásainak védelme, és a természetszerű gazdálkodási módok elterjesztése révén a vízminőség javítása. E cél a természeti területek élőhelyi adottságainak, természetes terepviszonyainak, vízháztartásának, növénytakarásainak megőrzése esetén teljesül, a történetileg kialakult, racionális tájhasználat, művelési módok fenntartásával. Meg kell akadályozni a települések összenövését, a mezsgyék megszűnését. Erre kell törekedni a következő évek, évtizedek során is, hogy ez az érzékeny védelmi rendszer hibátlanul működhessen tovább.

KÜLÖNBÖZŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK AGGTELEKEN

AGGTELEK KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETE

KÜLÖNBÖZŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK AGGTELEKEN

A hagyományos faluképi terület -ófalú- nevezzük bárhogy, érték. A település ősi identitását őrzi. Századok csendes tanúja, mely némán mégis érezhetően mesél elődeink életéről. Az egyszerű házak közt sétálva beszippant a múlt, s időutazás részesei leszünk.

A történeti településrész a falu ősi magja, mely szinte érintetlenül vésztele át a XX. századot. Az itt meglévő több évszázados telekszövet (keskeny szalagtelkek) az oldalhatáron álló beépítési módot tette lehetővé. Ez tájegységtől függetlenül a magyar falu általános képe is. Gömör-Tornai jellegzetességként meg kell említenünk a telek első harmadában található keresztcsűröket, melyek majd teljes telekszélességben elterülve kettévágják a hosszú, keskeny parcellákat.

A történeti településrészt az építészeti örökség védelmére javasolt területként szükséges kezelni.

A történeti településmagot tiszteletben tartva e településrészen elvárás a meglévő épületekhez való igazodás. Ez az alábbi építészeti karakterelemekkel valósítható meg: oldalhatáron álló beépítés, utcára merőleges tetőgerinc, 35-40 fok közötti tetőhajlás, a parasztházak arányrendszerét tükröző nyílásméreték. A falak színe is illeszkedjen a környezethez, ajánlott pasztellszíneket alkalmazni. A parasztházak többsége egyszerű, ám mégis mutatós vakolatdíszekkel készült, jelen kiadványban több példát is mutatunk, melyekből kedvükre választhatnak a homlokzat kialakításakor. A vakolatdíszek készítése során lehetőleg kerüljük a nagyáruházakban kapható előre gyártott polisztirol elemeket, mivel ezek többnyire sem stílusukban, sem minőségükben nem illenek a hagyományos faluképbe.

A telkek beépítését a keresztcsűrök vonaláig javasoljuk.

Kockaházak övezet

A hatvanas-hetvenes években erős átalakuláson ment keresztül a falu, megjelentek a „kockaházak”. Ahogy a '20-as, '30-as években divathullámként söpört végig térségünkben a cserépfedés- eltüntetve a zsúpfedeles tetőket- úgy formálta az új stílus is a faluképet. Ezek a 10x10 méteres, sátoztetős, az utcafronton két nagy szobával és két utcafronti nagy ablakkal rendelkező épületek alapjaiban változtatták meg településrészek, gyakran egész települések utcaképét. A modernizálódó, városiasodó társadalom változó életformájához igazodtak az új házak is a középfolysóról feltáruoló alaprajzi elrendezéssel. Lehet őket szeretni, gyűlölni, azonban koruknál fogva lassan e házak is épített örökségünké válnak. Nem mellékesen sokunk számára a nagyszülők szeretett hajlékát jelentik e házak.

A kockaház a parasztházzal ellentétben tökéletesen megfeleltethető a XXI. századi ember igényeinek. Alaprajza, tömegformálása miatt energetikai korszerűsítése sem ördöngösség.

Erre a településrészre is az illeszkedés jegyében építsünk! Vegyük figyelembe a meglévő épületek karakterét. Az ide épülő házak oldalhatáron állnak, sátor-, vagy nyeregtetősök. Tetőgerincük az utcára merőleges, a tetőhajlás 35-40 fok közötti, a lábazat 60-70 cm. Színek tekintetében visszafogottak. Az esetleges tárolókat, melléképületeket a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakítsuk ki.

Kerítés építésekor nyugodtan meríthetünk ihletet az ófalu kerítéseiből. Érdeemes a meglévő, szép példákat megfigyelni, s ezek alapján mai, modern, de a faluképbe illeszkedő kerítést tervezni. A teljesen átláthatatlan, tömör utcai kerítés kerülendő. Bár az oldalsó és hátsó kerítések rejtettebbek, mégis érdemes anyagukat, zártságukat átgondolni. Célszerű szem előtt tartani, hogy ezen a vidéken hagyományosan léckerítés választotta el a portákat, majd a '70-'80-as évektől fokozatosan teret hódított a fa, vagy betonoszlopokra feszített drótháló.

Új építésű övezet

Nincs korszak, mely annyira átírta volna településeink hagyományos képét, mint a '80-'90-es évek típusterv-építészete. Új parcellázású területen, oldalhatáron-, vagy szabadon álló beépítéssel készültek a típusházak. A hagyományos falusi arányrendszert figyelmen kívül hagyva, szinte parancsra épültek a szuterén-földszint-tetőtér elrendezésű épületek.

A falu ezen része gyakorlatilag kertvárossá alakult, az út két oldalán széles, gondozott zöldsáv, majd a kerítések, s az előkert mögött a falusi léptékhez képest óriási házak. Az új építésű rész karakteres eleme az utcára merőleges nyeregteető, valamint a kő lábazat.

Ha a falu ezen új, dinamikusan fejlődő részére építkezünk, az alábbiakat vegyük figyelembe:

Az ide épülő házak oldalhatáron állnak, nyeregteetősök. Tetőgerincük az utcára merőleges, a tetőhajlás 35-40 fok közötti, a lábazat kőből épül, vagy kőburkolatot kap. Az esetleges tárolókat, melléképületeket a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakítsuk ki. Az épületek színezésekor kerüljük a harsány, élénk színeket. Kerítés építésekor nyugodtan meríthetünk ihletet az ófalu kerítéseiből.

Érdeemes a meglévő, szép példákat megfigyelni, s ezek alapján mai, modern, de a faluképbe illeszkedő kerítést tervezni. A teljesen átláthatatlan, tömör utcai kerítés kerülendő. Bár az oldalsó és hátsó kerítések rejtettebbek, mégis érdemes anyagukat, zártságukat átgondolni. Célszerű szem előtt tartani, hogy ezen a vidéken hagyományosan léckerítés választotta el a portákat, majd a 70-80-as évektől fokozatosan teret hódított a fa, vagy betonoszlopokra feszített drótháló.

Kiemelt idegenforgalmi övezet

A Cseppkő hotel, a kemping, a barlang főbejárata korábban ismeretlen hangulatot hoztak a faluba. A hagyományos falusi építészettel ellentétesek mind tömegformálás, mind anyaghasználat tekintetében. Ugyanakkor ezek az építmények szolgálják ki az ide látogató turistákat, s e kiszolgáló funkciót nem lehet a hagyományos falusi építészet arányrendszerével megoldani. A Cseppkő hotel a '60-as évek szocialista építészete jegyében épült, tömege ma is lenyűgöző, az alatta futó útról nézve példás módon olvad a tájba.

Ebben az övezetben kezelendő a parkoló melletti boltocskák sora rendezendő, javasolt egységes építészeti koncepció mentén új épületek létrehozása.

A kemping apró, takaros házikói, a domboldalon sorakozó, alpesi hangulatú házacskákat szintén példatárként kell értékelni.

Nemcsak használhatóság, de minőség szempontjából is megjegyzendő, milyen igényes kivitelűek az új építésű házak. Az út túloldalán látható bazár-sornak is ezt a minőséget kellene hordoznia.

Külterület

Aggtelek és környékének természeti adottságai a mezőgazdasági termelésnek nem kedveznek. A tagolt felszínen gyors a talajerózió. A termőtalaj rossz termőképességű.

Aggtelek beépítésre nem szánt területén természetvédelmi, tájképvédelmi, bioszféra rezervátum, ökológiai hálózat, Natura 2000-es és Nemzeti Park területek találhatók.

A település külterületi részének jelentős részét a művelési ágak közül a szántóföldek, rétek, erdők és legelők teszik ki.

A település külterületi részein nem jellemző és nem is támogatott az építkezés. Kivételt képeznek a Baradla barlanghoz és a turizmushoz kötődő épületek, melyeket a Kiemelt idegenforgalmi övezet című foglalkoztatás magába.

A természeti védelemmel érintett területeket településkép védelmi szempontból meghatározó területként szükséges meghatározni.

A védelemmel érintett, valamint a természeti területeket az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága által szolgáltatott adatok alapján a Természeti örökség c. fejezetben mutatjuk be.

ÉPÍTÉSZETI AJÁNLÁSOK

„Jó itt. Nincs más,
csak a kis ház.
Kint csönd és fény.
Bent te meg én.”

Szabó Lőrinc

Ahhoz, hogy egy falu vonzó legyen, nincs szükség feltétlen a külföldi előképek hazai megvalósítására. Nem attól lesz szép egy magyar település, hogy egyetlen légkabel sem csúfítja el a tökéletesre nyír gyeppel és fényes autókkal teli utcákat, hanem attól, hogy egységes. tudja, mi az övé, mitől aggteleki az a kerítés, az a kémény vagy homlokzat. Az Építészeti ajánlások c. fejezet célja, hogy rámutasson, milyen elemek, karakterjegyek és összetevők alakítják egy falu arculatát, és jelen esetben mit lehetne tenni, hogy Aggtelek építészeti karaktere megmaradjon az utókor számára.

Az ajánlások kiterjednek minden olyan elemre, ami a településen járva befolyásolja az összképet. Legyen az kerítés, előkert, alkalmazott növények, tornácok, tetődíszek, ajtók, ablakok vagy egyéb díszítő részletek. Mutatunk szakmai szempontból néhány jó példát, ami a későbbi felújításoknál mintául szolgálhat.

Hagyományos falukép

Karakterformálás eszközei

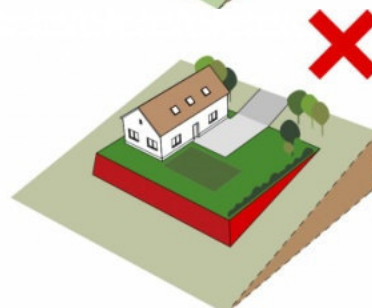
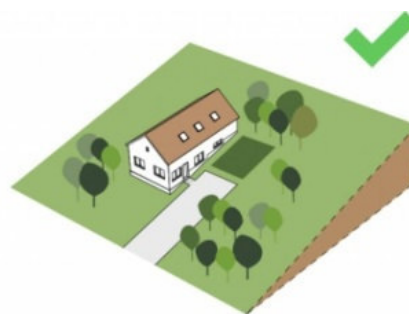
Magasság

Aggtelek hagyományos településrészén a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a hagyományos településrész utcaképebe.

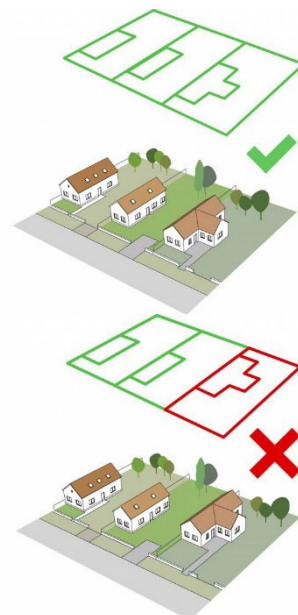
Terepalakítás

Aggtelek dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevágása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.

Telepítés

A hagyományos faluképű településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva védett kert alakítható ki.

Tetőhajlásszög

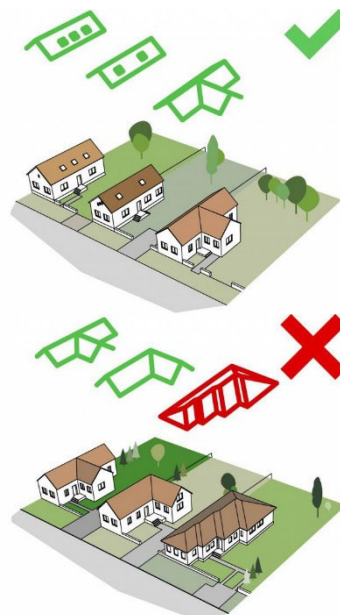
Aggtelek hagyományos faluképű településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településrész arculatába.

Tetőforma

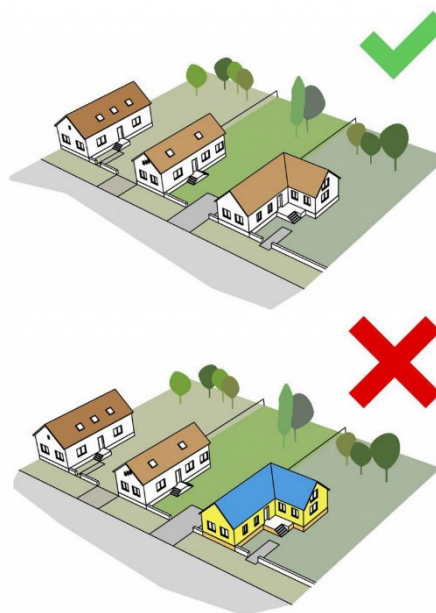
A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

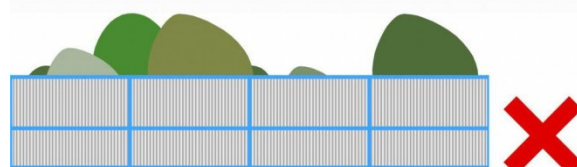
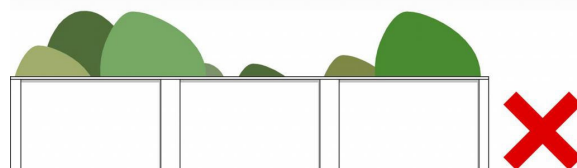
Színhasználat

Aggtelek hagyományos faluképi településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. A meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Kerítés

Aggtelek hagyományos faluképű részein az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Ajánlott a léckerítés, illetve a kovácsolt kerítés.

Kerítések

Ha végig tekintünk egy utcán, a házak mellett a legmeghatározóbb elem a kerítés, mert nagy felületen jelenik meg, így erősen formálja az utcaképet.

Éppen ezért a hagyományos anyagok és színek alkalmazása javasolt. Nem véletlenül alakult ki az a forma és ritmus, amit ma is láthatunk eredeti, vagy adaptált formában. A régi mesterek tudták milyen anyagot, színt és arányt kell alkalmazni.

Aggteleken a fémkerítések a dominánsak, abból is a vékony pálcákból álló kovácsoltvas fordul elő leggyakrabban, színben a fekete, fehér, zöld és szürke jelenik meg. Kiegészítő elemeken ezek kombinációja, illetve a piros látható.

A faluban léckerítés, léckerítés kő lábazattal, kovácsoltvas kerítéselem kő lábazattal és pillérrel, illetve fa vagy vékony elemekből álló kovácsoltvas kapu alkalmazása ajánlott, amin keresztül látszanak a szépen rendben tartott kertek, az udvarok és a melléképületek. Zárt kerítés, kapu, betonelemes kerítés alkalmazása nem javasolt.

Kertek

A rendben tartott kertek a falu ékei lehetnek, főleg, ha a gazda gondossága az előkertben is megmutatkozik. Több szép kertet és kertrészletet találhatunk Aggteleken, ezt az irányt csak bátorítani tudjuk. A gondozott kertek egy ápoltság, élettel teli faluképet adnak, mert a kert az élet tere.

„Minden kertképzetünk gyökere a paradicsomi kert”
Szűcs Gábor

Ha az épület szempontjából nézzük a képet, akkor képzeljünk el telket csak épülettel és kerítéssel rajta. Meztelen! Ha ugyan ezt a házat előkerttel, bokrokkal, szépen rendben tartott gyepvel és fákkal képzeljük el, sokkal vonzóbb és élhetőbb együttest látunk. A természeti és az épített környezet összetartoznak, egymás kiegészítve alkotnak egységet.

Az előkertben a színek megjelenése, az épület előtt a bátor forma-használat, és alacsony, maximum 1 méter magas növények a hátsó kertben pedig a nyírt gyep és az idős fák gondozása ajánlott. Ha van tornáca a háznak, és a tulajdonos nem sajnálja eltakarni a faragásokat, akkor ajánljuk futó növények, különösen szőlő ültetését a tornác lábához.

A kerti veteményes nemcsak rendezettség érzését közvetíti, hanem a tulajdonos örömére terem is. Minden művelt zöldségkert az élő falu egy-egy bizonyítványa.

A növények a kert csodái. Színesek, illatosak és szinte egész évben megörvendeztetik a kert tulajdonosait. A növények hálálják a törődést, a gondoskodást, és cserébe ellátják minket szemet gyönyörködtető látvánnyal, ínycsiklandó terméssel. A településen járva látszik, hogy törődnek a falu közterével, virágosításával. Aggtelek esetében számos jó növénnyel találkozhatunk, amelyek további telepítésével üdeséget adhatunk az utcáknak, előkerteknek, szomszéd felőli növényzónáknak.

Egy virág bájos, két virág kedves, sok virág döbbenetes hatást tud elérni, ezért javaslatunkban a közterekre vonatkozóan tömeges ültetést ajánlunk. Ezt legkönnyebb évelőkkel vagy magról vetett virágokkal lehet megtenni. Ajánlott virágok:

- pompás varjúháj / *Sedum spectabile* 'Matrone', 'Brillant'
- kövirózsa / *Sempervivum tectorum* fajták
- körömvirág / *Calendula officinalis*
- gyöngyvessző / *Spirea japonica* 'Shirobana'
- füzérajak / *Physostegia virginiana*

A fák az utca és a település ruhái. Ha felülről ránézünk egy falura, meglepően sok zöld felületet, és ezen belül sok lombot látunk. A hagyományos faluképhez hozzátartoznak a lombos fák, és a girbegurba gyümölcsfák. Aggtelek központjában, ha fásításra kerül sor a következő fajokat ajánljuk ültetésre, akár utcánként más, egységes faj ültetésével:

- törökmogyoró / *Corylus colurna*
- birsalma / *Cydonia oblonga*
- közönséges dió / *Juglans regia*
- házi berkenye / *Sorbus domestica*
- helyi almafa fajták / *Malus domestica* ssp.

Tornácok

Parasztházaink leglátványosabb építészeti eleme a tornác. Ez a fedett, de oldalról nyitott folyosó, egyfajta külső közlekedőként eredetileg a hámosztatú ház egymással össze nem kapcsolt helyiségeinek megközelítésére szolgált. Tömegformálás tekintetében lehetett oszlopos, vagy nyitott, az oszlopos változat többször kis lábazati fallal, fa ajtócskákkal épült, ezáltal nyitott előszobává, tárolóvá vált. A tornác a társasági élet színtere is volt, hiszen itt lehetett beszélgetni a szomszéddal, vagy bármely betérő vendéggel, akit nem kívántak beljebb invitálni. A kinyúló tető árnyékoló szerepéről sem szeretnék megfeledkezni.

Mivel falusi építészetünk meghatározó karaktereleme, meglévő épületeknél megőrzéséről, igényes felújításáról mindenképp gondoskodni kell. Új építés esetén megfontolandó, hogy az új épület miként reagáljon környezete tornácos házaira. Amennyiben az építéssel érintett terület karaktervédelem alá esik, mindenképp ajánlatos tornácot építeni.

A ház mellett a telek egyéb építményeiről sem feledkezhetünk meg, amikor a jellemző település-képi elemeket vesszük számba. Aggteleken a mai napig megtalálhatók a hagyományos paraszti gazdasághoz kapcsolódó melléképületek, mint istálló, csűr, disznó- és baromfiól, udvari kemen-ce, fészter, nyári konyha, kukoricaszárító, árnyékszék stb.

A leggyakoribb csűr típust a téglalap alaprajzú kétfiókos áthajtós csűr. Középső része a szérű, a cséplés helye. A pelyvás szinte mindig az egyik csűrfiók hosszanti végéhez épül. A csűrök szer-kezete általában faváz, külső deszkázattal, tetőszerkezete mindkét végén kontyos vagy desz-kaoromfalas nyeregterő, héjazata cserép. Az udvareltrendezés jellegzetesen keresztcsűrös, ami hazánkban északi, északkeleti sajátosság. Mint neve is mutatja, a lakóháza merőlegesen, „ke-resztben” áll az udvart lezáró csűr.

Az istálló ritkán épült külön, szinte csak abban az esetben, ha a ház folytatásaként nem fért el. Fontos gazdasági építmények voltak a rovátékos ólak: a disznó- és tyúkól, melyek korai darabjain ősi ácsszerkezetek rögzültek. A gazdasági melléképületek a gazdálkodó építészet szabályai szerint évszázadok alatt kialakult logikus rendben helyezkedtek el, de úgy, hogy a portahasználat funkcionális igényei mellett a szomszédság és a település érdekeit is figyelembe vették. Az épületek használatához tehát egy egész településre kiterjedő közmegegyezésen alapuló, gazdálkodó életforma tartozott, ahol a szereplők figyelembe vették egymás érdekeit, együttműködtek egymással (pl. csorda, konda kihajtás, legeltetés rendje, közös használatú utak karbantartása stb.)

A XX. sz. második felének társadalmi átalakulásai ezt az évszázados gazdálkodó rendet is megtörték, a gazdálkodó épületek funkciójukat veszítették. Pedig ezek az épületek Aggtelek épületállományában pótolhatatlan értéket képviselnek. Ma már nincs meg sem a megfelelő alapanyag, (pl. bárdolt keményfa) sem a szakmai tudás ezek reprodukciójához, ezért mindenképp javasoljuk ezek megtartását. Ezzel felvetődik a kérdés milyen funkciót kaphatnak ezek? Ennek megválaszolása új települési közmegegyezésen kell alapuljon, hogy az új igényeknek megfelelő, esetenként egymástól eltérő portahasználat ne zavarja egymást.

Az első és legfontosabb, kialakítani annak feltételeit, hogy aki arra vállalkozik, hogy vidéken újra gazdálkodásba kezd, ezt megtehesse. Az 50 évvel ezelőtti hagyományos portahasználat ma már nem versenyképes, meg kell teremteni a korszerű gazdálkodás feltételeit. A nagyüzemi tömegtermeléssel szemben Aggteleken inkább a minőségi terméket előállító kisüzemek lehetnek versenyképesek: biogazdálkodás, kézműves húsárú-, tejtermék előállítás, gyümölcsfeldolgozás, méhészet stb. A hagyományos épületek átalakítással alkalmasak lehetnek ezekre a funkciókra. Amennyiben egy porta terület nem elég, megoldás lehet két egymás melletti telek megvásárlása, közös használata. Amennyiben új épület szükséges, akkor annak elhelyezésénél, formájának, anyagának megválasztásánál arra kell törekednünk, illeszkedjen a hagyományos rendbe. Pl. a ma népszerű, acélvázaz, fémlemez-, vagy szendvicspanel burkolatú mezőgazdasági épületek tájidegenül hatnak. Kompromisszumos megoldás lehet, ha gazdálkodásra olyan telket választunk, aminek hátsókertje a külterülettel határos, így az ilyen jellegű épületek úgy helyezhetők el, hogy ne zavarja a falu képét. Másrészt a tevékenységgel járó ki- és beközlekedés, anyagszállítás, állatok ki-behajtása sem terheli a falut. A település szabályozási tervét ezen szempont figyelembe vételével kell elkészíteni.

A hagyományos gazdasági épületek átalakítással alkalmassá tehetők arra, hogy a lakóház kiegészítéseként lakó, szálláshely vagy tároló funkciókat lássanak el. Erre több jó példát látunk nem csak Nyugat-Európában hanem pl. Erdélyben is. A csűrök többszintes belső tere izgalmas közösségi-szálláshely épület lehet, vagy lehet belőle garázs. A nyári konyha, fészer lehet egy vendéglátó apartman. Veszélyt rejt az, ha a falusi turizmus égisze alatt a hagyományos paraszti gazdálkodás épületeit és eszközeit használhatatlan kiállítási tárgyként értelmezzük, ezzel állnépi romantikát teremtünk. (pl. muskátlival megpakolt szekér) Legjobb, ha a falusi turizmus működő élő gazdasággal párosul, így több lábon álló vállalkozás jön létre. A gazdálkodás és a turizmus ne egymást kizáró, hanem egymást erősítő legyen. A meglévő gazdasági épületek karbantartása-felújítása elengedhetetlen. A bárdolt keményfa elemeket elég nehéz pótolni, megoldás lehet bontásból beszerezni. Ha másként nem lehet megmenteni, ezek az épületek szétszedhetők és újraépíthetők másik helyen.

A hagyományos gazdasági épületek - vagy csak egyes elemük, pl. szerkezeti megoldásaik, anyaghasználatuk, tömegformálásuk - mintául szolgálhatnak új gazdasági vagy turisztikai-közösségi épületek építésére is. Pl a ma divatos dézsás fürdő elhelyezhető egy csűrben, vagy a hagyományos keresztcsűr helyén épült új fa épületben. Nem szerencsés, ha az új épület telepítése olyan helyre történik, ahol a hagyományos portán nem volt épület, pl. az udvar közepére helyezett kiülős szaletli. Az egyetemes településkép szempontjából is javasolt megőrizni a hagyományos beépítési helyeket.

Ajtók, ablakok

Ahogy a szem a lélek tükre, úgy az ablakot is hívhatjuk az épület szemének. Tükrözi mindazt, amit az épület képvisel, a stílust, a kort, az állapotot. Éppen ezért van jelentősége, milyen üveg, keret, szín és anyag jelenik meg az ablakon, ajtón vagy környékükön. Az ablakon keresztül látjuk az utcát, itt süt be a nap a szobába, és ide teszünk virágot, ha szépet szeretnénk látni. Mindenki az ajtón keresztül érkezik haza, a küszöbtől már az otthona várja.

A parasztházak ablakai kétszárnyú, kétrétegű fakeretes ablakok, átlagosan 90x120(150) cm-es méretben. Hatos vagy kettes osztású ablakkal, felül esetleg egy szemes bukóablakkal. Az előző századok rátétes díszai értékesek, megőrzésre érdemesek. Lakóépületen a kazettás fa ajtó javasolt, a lakórész felől üveg berakással, míves kilinccsel.

Műanyag nyílászárók nem ajánlottak, mert a hagyományos utcaképet megtörik.

Részletek, anyaghasználat

Épületeink színezése, a vakolatdíszek alkalmazása mindig kedvelt tulajdonosi eszköz volt településünkön. Használjuk bátran ezeket, de figyeljünk a településképbbe való illeszkedésre, az alkalmazott minták, színek harmóniájára. Ihletet meríthetünk a falu régi, szép házaiból. A túldíszített, harsány épület felkiáltáshoz hasonlít, s hamar érdektelenné válik. A környezetéhez illeszkedő, visszafogott ház ezzel szemben egy csendes szó a település épületei által mesélt történelemben.

Aggtelekre jellemző, hogy a házak terméskő lábazattal épültek. Új építés esetén nyugodtan merítsünk ihletet a faluban fellelhető számtalan szép példából.

Franciafedés, egy korszak néma tanúja. Egyszerűsége, szürkesége okán ma már nem igazán népszerű.

Méltósággal öregedő cserépfedés, alatta patinás régi ház. A cserepeslemez soha nem fog így kinézni 70-100 év távlatából.

Kockaházak övezet

Karakterformálás eszközei

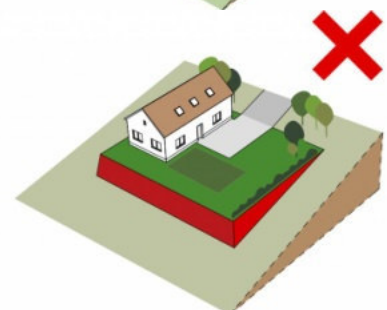
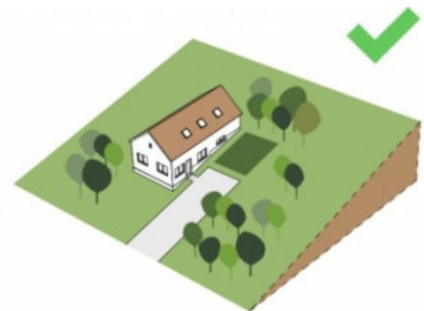
Magasság

Aggtelek kockaházak övezetében a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Aggtelek kockaházak övezetének utcaképebe.

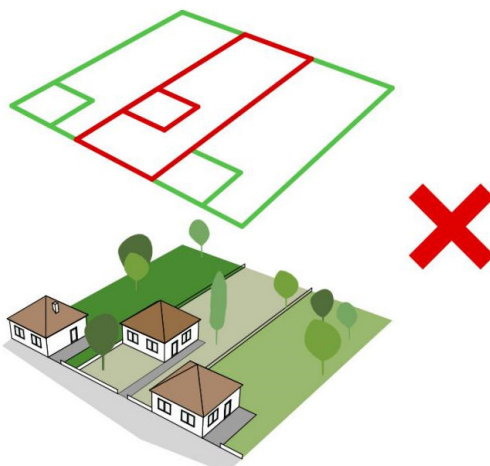
Terepalakítás

Aggtelek dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre lehet számítani. Nem elfogadható az épület földbevágása, mert az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális. A kockaházak lábazatainak magassága Aggtelekben jellemzően 60-70 cm.

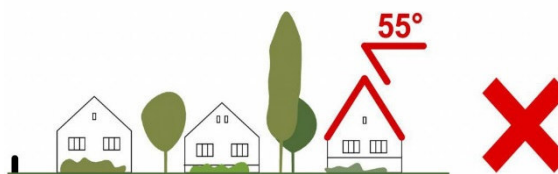
Telepítés

A kockaházak övezetben a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva védett kert alakítható ki.

Tetőhajlásszög

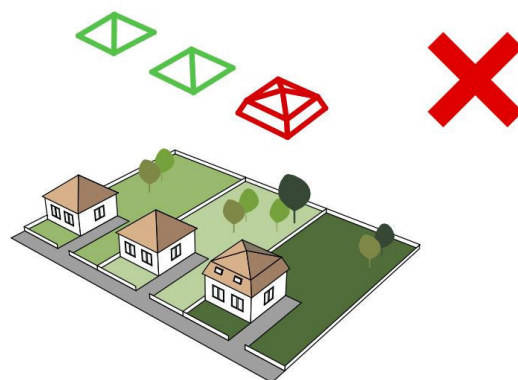
Aggtelek kockaházak övezetében a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos (35° - 40°). A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az utcaképbe.

Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű sátoztető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

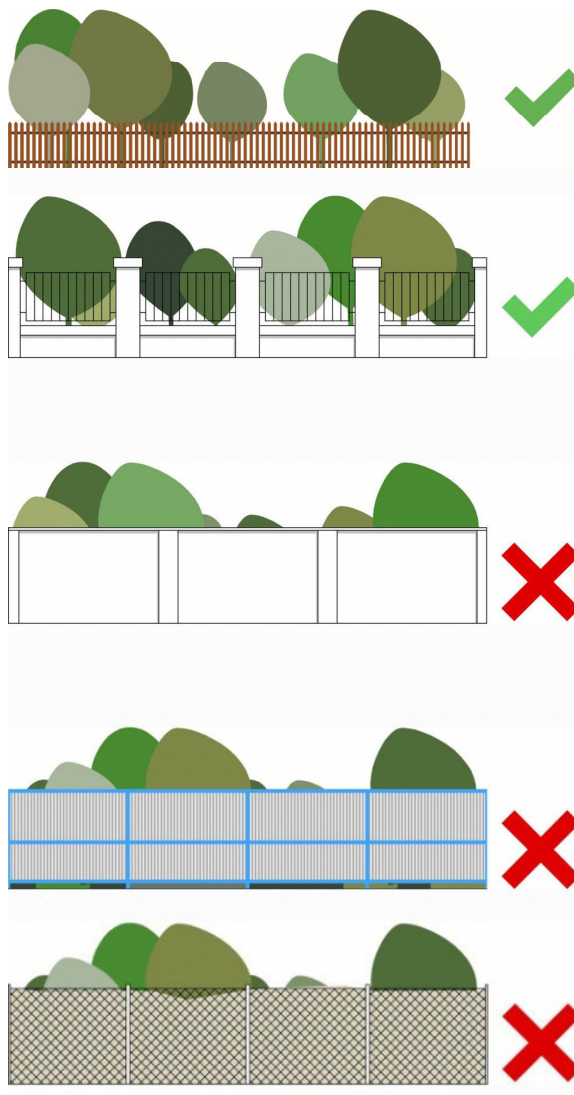
Színhasználat

Aggtelek kockaházak övezetének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Aggtelek kockaházak településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Kerítés

Aggtelek kockaházak részein az áttört kerítések kívánatosak, a tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Hagyományosan ajánlott a beton/kő lábazatos kovácsoltvas kerítés, míg a szomszédok felé a fa/betonoszlopokra szerelt drótháló a praktikus megoldás.

A kockaházazs övezetben a hagyományostól eltérően nem a vékony léckerítés jellemző, hanem a vaspálcákból vagy kovácsoltvas elemekből készült kerítés. Ezek színei a pasztellt közelítik, gyakori a fehér, szürke, halványzöld és kék, rajta fehér vagy piros díszítéssel.

Kertek

Klasszikus virágos és előkert alakítható ki a kockaházak környezetében. Az előtető kiváló lehetőséget ad futónövények ültetésére, mely szinte egy zöld homlokzat látványával ér föl. Az épület előtt, az előkert a tulajdonos büszkesége lehet. Ha időt és energiát szán rá, minden arra járó megdicséri, milyen gonddal műveli a kertjét. Javasolt fajok a ház körüli kertrészekbe:

- pompás varjúháj / *Sedum spectabile* fajták
- kövirózsa / *Sempervivum tectorum* fajták
- körömvirág/ *Calendula officinalis*
- gyöngyvessző / *Spiraea japonica* 'Shirobana'
- füzérajak / *Physostegia virginiana*
- leander / *Nerium oleander*

A háznak – éppen úgy, mint az embernek – vannak testrészei: a lábazat a lábaknak, a falak a törzsnek, a tető a fejnek és az ablakok a szemeknek felelnek meg. Az ember két szemének, amely lát és láttat. Látja, ami bent a házban és kint az utcán történik, és láttatja a közelítő vendéggel, hogy milyen házhoz, családhoz igyekszik. A virágos ablak gondozottságot és bizalmat sugall.

A kockaházak vakolt keretezésű, hatalmas ablakai jól példázzák az ablakok településkép formáló szerepét. Látnak és láttatnak. Többnyire rejtett redőnytokkal egybeépítve készültek, cseréjükkor igyekezzünk e karakter megőrzésére – a látszó, külső redőnytök nemcsak a hasznos bevilágító felületet csökkenti, de sokat ront a gondozott településképen is. Ha mégis külső tokos redőnyt választunk (mert például a beépített tok energetikailag nem korszerűsíthető), javasolt a vakolható redőnytök választása, így az a homlokzat színezése után beolvad a falsíkba.

Részletek

A település ezen részén egyértelműen uralkodnak a kőlábazatok, és ezt a sort érdemes továbbvinni, új építés esetén is alkalmazni a terméskövet, mint anyagot. Nem megengedhető azonban a manapság divatos 'kőtapéta', ami világos mészkő lapokból (általában horvát eredetű) és széles fugákból áll. A régi, tömbkövekből álló lábazat, faragva (ciklop) vagy válogatva is jó megoldás.

Új építésű övezet

Karakterformálás eszközei

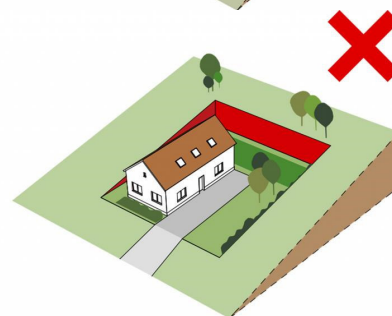
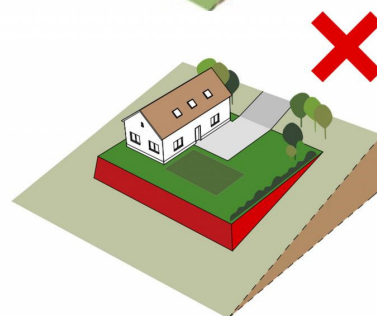
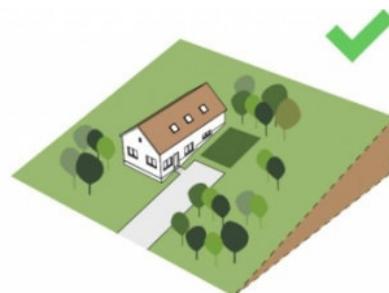
Magasság

Aggtelek új építésű övezetében a családi házak magassága közel azonos (általában szuterén + földszint + magastető). A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek az új építésű övezet utcaképébe. Nem ajánlott tornyos, „mediterrán” tömegformálású házak építése sem.

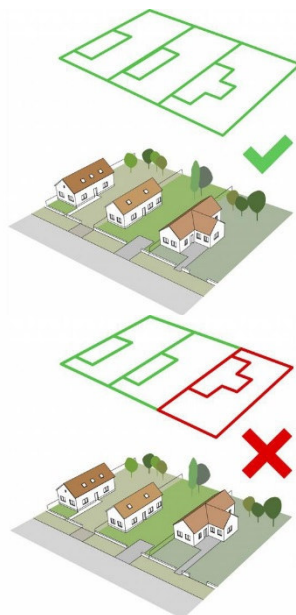
Terepalakítás

Aggtelek dombos, ezért a családi házak építésénél lejtős telekre kell számítani. Nem elfogadható az épület földbevágása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül. Jó megoldás a terepalakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális.

Telepítés

Az új építésű övezetben a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak általában a telek oldalhatárán állnak. A házak mögött növényzettel határolva védett kert alakítható ki.

Tetőhajlásszög

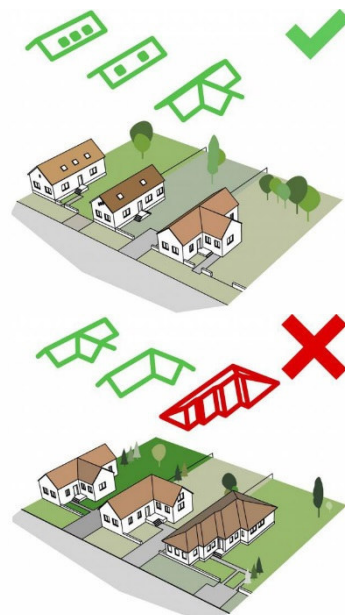
Aggtelek új építésű övezetében a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos (35 - 40°). A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek az új építésű övezet utcaképebe.

Tetőforma

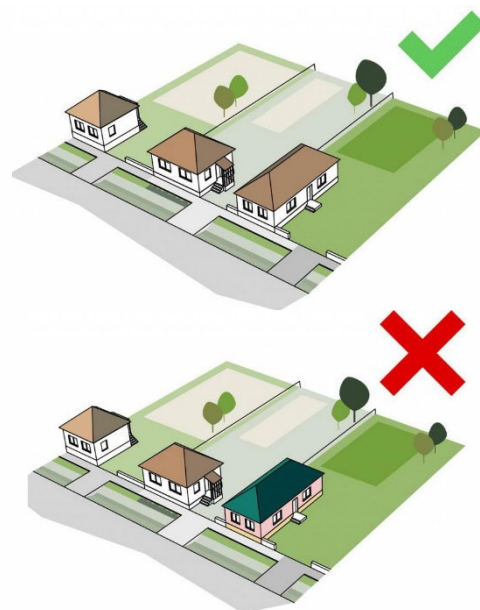
A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú, vagy sátoztetős épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

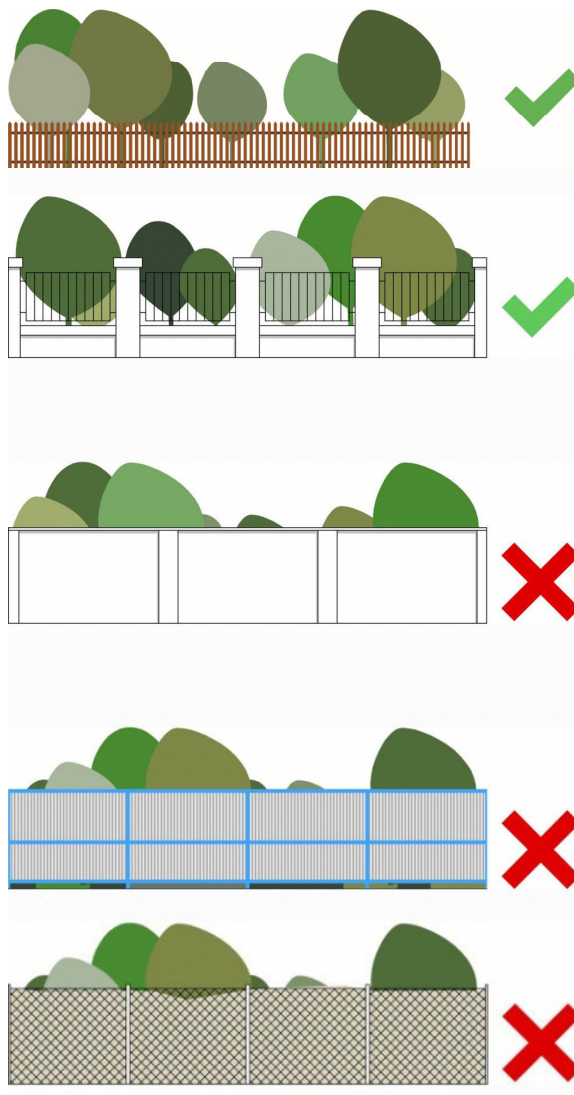
Színhasználat

Aggtelek új építésű övezetének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Ezen a településrészen is a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

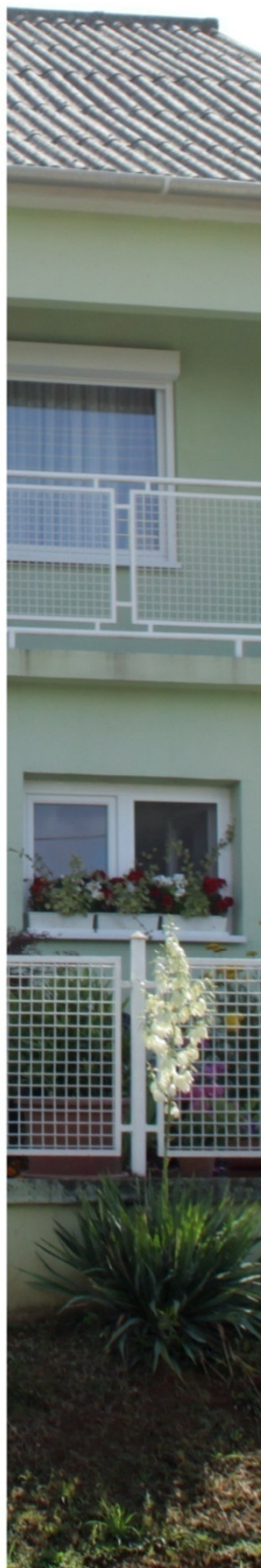
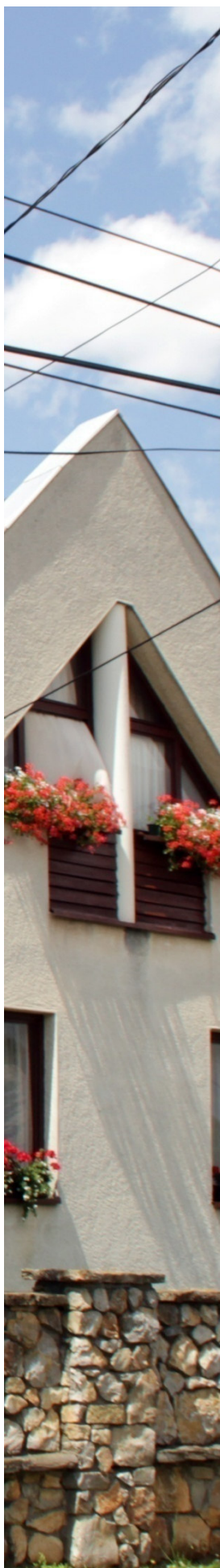

Kerítés

Aggtelek új építésű részein az áttört kerítések kívánatosak, a tömör és nem átlátható megoldások nem elfogadhatóak. Hagyományosan ajánlott a léckerítés vagy a beton/kő lábazatos kovácsoltvas kerítés, míg a szomszédok felé a fa/betonoszlopokra szerelt drótháló.

Az új építésű településrészen a kerítések nagy változatosságot mutatnak. A rusztikus fakerítéstől a teljes kőkerítésig mindent találni. Az övezetben a szomszédhoz való illeszkedés jegyében kell a kerítéshez hozzáállni, akár a szomszéd házról, akár a szomszéd utcáról legyen szó.

Ablakok

Ebben az övezetben nem az ablak a legkarakteresebb épített eleme a háznak, ezért nem szükséges szigorú szabályokkal ellátni. Új építés esetén az arany osztópálcás ablakok, ajtók kerülendők, egyéb megkötés nincs.

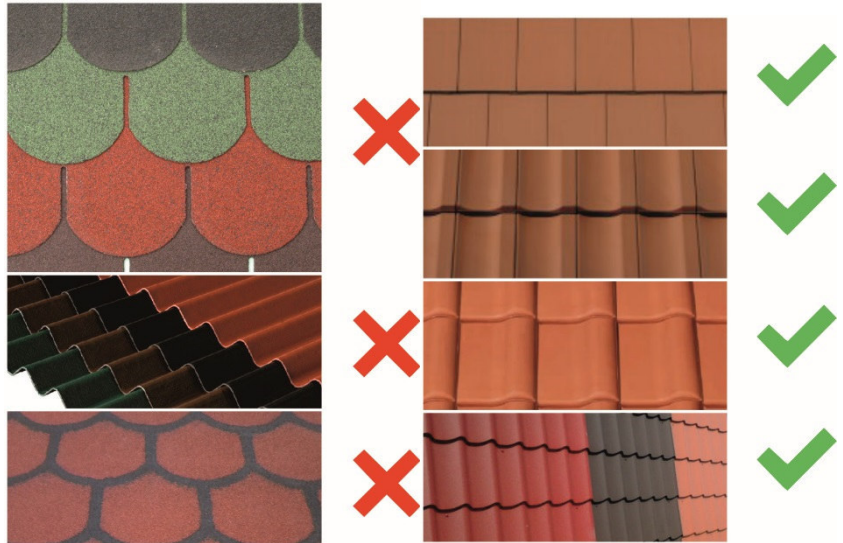
Ebben az övezet a fehér műanyag nyílászárók engedélyezhetők, mert nincs olyan védendő, karakteres utcakép, amit megtörnének.

Tetők

Gondosan válasszuk meg a tetőnk anyagát mérlegelve, hogy ami most olcsó, vagy netán divatos az nem feltétlenül állja ki az idő próbáját. Semmilyen formában nem javasoljuk bitumenes lemez használatát!

Ajánlott a klasszikus kerámia cserép alkalmazása, illetve szintén jó választás lehet egy természetes színű, matt felületű cserepeslemez.

Ablakok

Nem javasolt az ablakok posztmodern stílusú keretezése.

Ha vakolatdísszel szeretnénk ablakainkat hangsúlyosabbá tenni, bátran merítsünk ihletet a parasztházak és a kockaházak formavilágából. A kevesebb több.

Lábazat

Kőburkolat esetén kerüljük a látványosan ragasztott hatású, szabálytalan alakú megoldásokat. Szintén kerülendő a követ imitáló kerámialapok felragasztása.

A jól megépített, megfelelő anyagválasztású kőburkolat házunk díszé lesz.

Utcakép

Az Ady Endre út második fele és a Petőfi Sándor út híven képviseli az újépítésű övezet jellegzetességeit, melyek közül a széles utca az egyik legszembetűnőbb elem. Az ófalú szűk, kanyargós utcáival szemben, itt széles zöld sáv, kétoldali árok, szórt anyagú padka, jó állapotú aszfaltút alkotja az utca keresztmetszetét. A tulajdonosoknak itt lehetőségük van a házak előtti zöldsáv díszes előkertté alakítására. A háztetők sora szépen kirajzolódik az utca egyik oldalán, itt látszik milyen szép egységben épültek a házak.

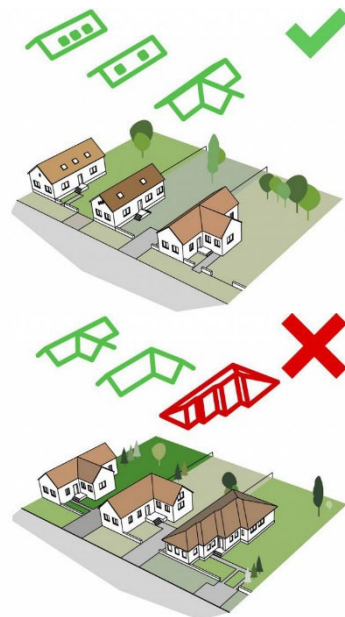
Kiemelt idegenforgalmi övezet

Karakterformálás eszközei

Mivel jelen övezet formavilága erősen heterogén, a telepítés és az épületmagasság szempontjából annyi ajánlást fogalmazunk meg, hogy a környezetéhez idomuljon a tervezett épület (pl.: a kemping földszintes, magastetős faházai közé nem illik egy háromszintes, alpesi tetőformával épült hotel). A beépítés módja általában szabadon álló. Új építés esetén kiemelt figyelmet fordítunk az épület és a természet viszonyára, vizsgáljuk, hogy az adott tömeg, forma, színvilág beleillik-e Aggtelek csodálatos természeti környezetébe!

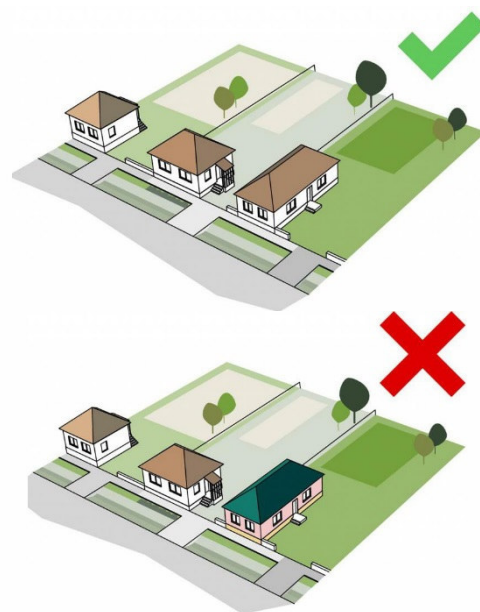
Tetőforma

A településrészen lévő épületek tetőformája többnyire egyszerű nyeregtető. Új épület építésekor vagy meglévő felújításakor vegyük ezt figyelembe. Kerülendő a terjengős, tagolt tetőforma.

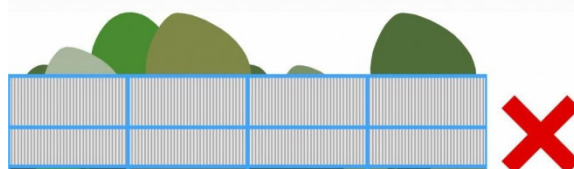
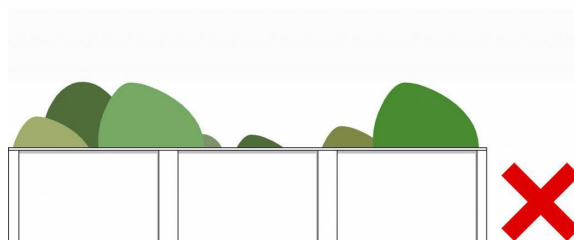
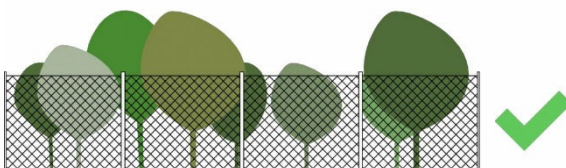
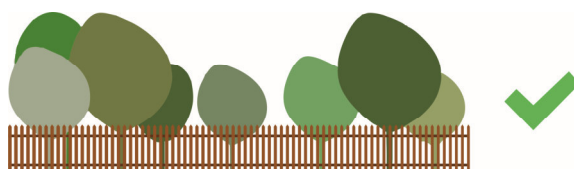
Színhasználat

Bár az idegenforgalmi övezet színvilága változatos, mégis megfigyelhető rajta a falusi visszafogottság. Ne építsünk tehát ide rikító színű, a környezetből kiugró épületeket. Meglévő jó példák alapján javasolt a kő és a fa használata.

Kerítés

Amennyiben kerítést építünk, a lehető leg nyitottabb formában tegyük azt. A természet látványa fontos, s ennek a településrésznek ez a legfőbb értéke. Vigyázzunk rá!

Külterület

Karakterformálás eszközei

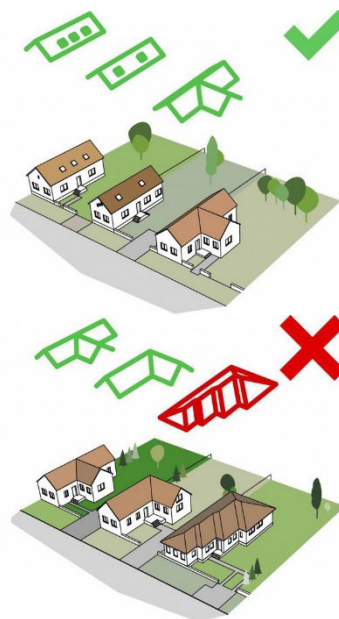
Aggtelek külterületén jelenleg nem találni jelentős beépítést, és ez az állapot a későbbiekben is javasolt. Esetleges új építés esetén kiemelt figyelmet fordítsunk az épület és a természet viszonyára, vizsgáljuk, hogy az adott tömeg, forma, színvilág beleillik-e Aggtelek csodálatos természeti környezetébe!

A külterületi beépítések általában adott területen több funkciójú épületek csoportjában ölt testet, ilyen módon az összes épületet azonos rendezőelvek mentén szükséges kialakítani. A lakó funkciójú épületet önállóan szükséges megfogalmazni.

Tetőforma

Mezőgazdasági funkciójú épületek esetén a 20-40° közötti tetőhajlás megengedett. Az épületeket egy szintesként kell kialakítani.

Új épület építésekor vagy meglévő felújításakor vegyük ezt figyelembe. Kerülendő a terjengős, tagolt tetőforma.

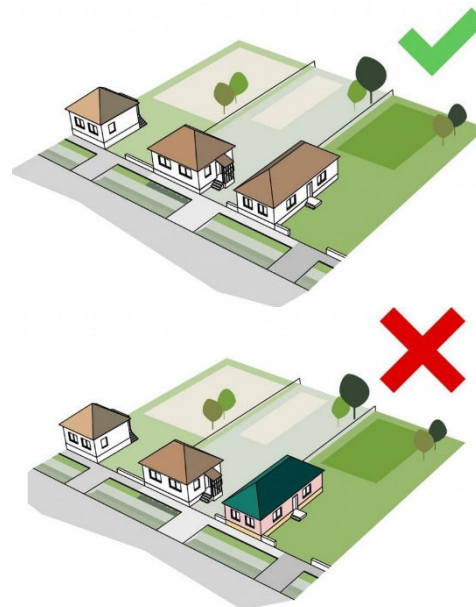

Színhasználat

A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata tilos!

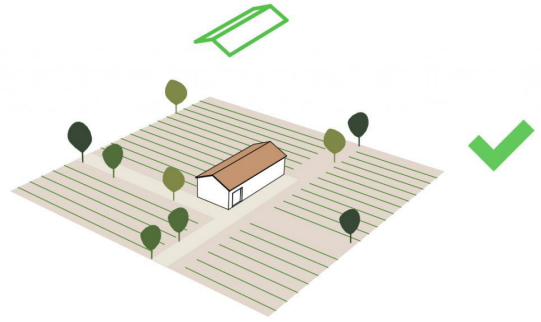
Ne építsünk tehát ide rikító színű, a környezetből kiugró épületeket. Meglévő jó példák alapján javasolt a kő és a fa használata.

Csarnok épületek esetében a trapézlemez fedés megengedett, de kizárólag nem tükröződő matt felülettel és visszafogott színben (pl zöld)

Telepítés

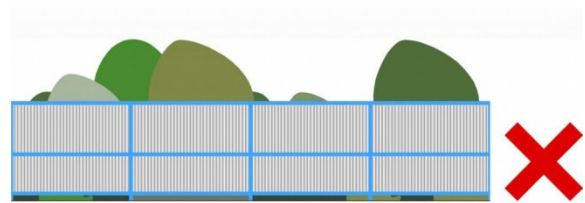
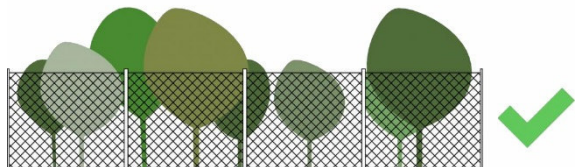
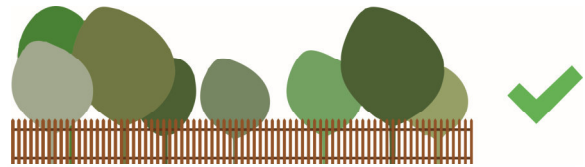
Külterületen az épületek telepítése szabadon álló. A tájképbe kizárólag az egyszerű tömegképzésű, nyeregletes épületek illeszkednek.

Kerítés, takarás

A külterületi gazdasági területeket takaró fásítással kell körbevenni, a megközelítést biztosító bekötő út mellett kísérő fasor telepítése szükséges. Telepítésre kizárólag őshonos és közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmazhatók.

A külterületi útmenti, vagy mezővédő fasorok folyamatos pótolásával (újra telepítésével) szükséges az állományt megújítani.

MAI PÉLDÁK

Minden újítás, szín és helyreállított elem azt jelenti a faluban, hogy itt élet van. Az ilyen beavatkozásokat az illeszkedés jegyében kell tenni, figyelembe véve a közvetlen környezetet és a hasonló példákat a településen. Egy oromdísz, egy kerítés vagy homlokzat felújítása kiváló minőségben, dicséretre méltó munka és tisztelgés a múlt előtt. Így van esélye megmaradni a XIX.-XX. századi utcaképnek, ha apránként újítunk és közben odafigyelünk, hogyan tud egy-egy új elem a régi, teljes egész részévé válni.

Amennyiben figyelembe vesszük az illeszkedés szabályait, a tervezés során megismerjük a falu színvilágát, épületeinek jellemző tömegét, arányait, akkor az új építésű házak is e harmonikus egész részeivé válnak. Jó érzés egy olyan utcaképet látni, melyben régi, új és felújított házak egységes hangulatot árasztanak.

Jelen fejezetben szeretnénk a településen megtalálható főbb háztípusokra vonatkozó felújítási példákat bemutatni, illetve mutatunk néhány új építésű házat is, melyek tömegformálásuk, anyaghasználatuk miatt szintén pozitív előképek lehetnek egy esetleges új építésnél.

Parasztházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható parasztházak korszerűsítésére, felújítására. A felújítás általában külső-belső helyreállítást jelent, energetikai korszerűsítés nélkül.

Alapvető fontosságú az eredeti épületeken sokszor hiányzó ereszcsonalnak megépítése, valamint ezekhez kapcsolódóan a csapadékvíz elvezetése – lehető legtovább a lábazattól. Mivel e házak lábazata a tornáccal védett falszakasz kivételével csapadéknak erősen kitett, javasolt kifejezetten e célra gyártott lábazati alapvakolat, valamint lábazati színvakolat alkalmazása. Amennyiben lehetséges, parasztházaknál kerüljük a műgyanta bázisú vakolatokat.

Láthatjuk, hogy kis odafigyeléssel, az eredeti állapot helyreállítását szem előtt tartva e házak újra száz évvel ezelőtti pompájukban tündökölnék. Amennyiben a fehéren kívül több színre vágyunk, nézzünk körül falunkban, valamint a környező községekben! Nyitott szemmel járva észrevevesszük, hogy a '30-as években divat volt színes vakolatú házakat építeni. E házak színvilágából, vakolatmintáiból bátran meríthetünk a felújításhoz, azonban tartsuk szem előtt azt is, hogy a harsányabb színekkel visszafogottan kell bánni, különben az összhatás giccsessé válik.

Végül a két utolsó képen kétféle energetikailag is korszerűsített parasztház látható. Jó példa ez arra, hogy a feladat bár nehéz, nem megoldhatatlan. Külön dicséretet érdemel, hogy a felújítás során a településen fellelhető régi épületek színvilágából merítettek, valamint, hogy a vakolatdíszek alkalmazása során sem szakadtak el a faluban kialakult évszázados mintáktól. Javasoljuk, hogy parasztház korszerűsítéséhez mindenképp kérje építész segítségét!

Kockaházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható kockaházak korszerűsítésére, felújítására.

Figyelmet érdemel az itt látható ház ereszképzése, mely az utca felől árnyékol, míg a kert felől előtetőként funkcionál. Ettől a gesztustól az épület egyszerre izgalmas és modern.

Az eredeti vakolatdíszekből ihletet merítő hőszigetelt homlokzat korszerű, mégis magán hordozza az építés korának gondolkozásmódját, ízlésvilágát. Láthatjuk, hogy a visszafogott színezés néhány harsány vakolatcsíkkal is harmonikus marad, az ehhez illő csatornák és lefolyócsövek pedig erősítik az összhatást.

Szintén egy visszafogott színvilágú felújítás óvatos ablakkeretezéssel.

Az ablaksáv határozott kiemelése is jó eszköz a formai monotonitás megbontására. E háznál is dicséretet érdemel a színek harmóniája. Mint láthatjuk, a bemutatott házaknak közös eleme a visszafogott színhasználat, az épülettömeg megtartása, esetleg óvatos bővítése.

Az egyhangú színezés redőnnnyel is feldobható-bár építészeti nem a legjobb út. Mégis példaértékű, hogy ez a ház is egységes koncepció alapján, harmonikus, korunk modernizáló ízlésvilágát tükröző homlokzatot kapott.

Új építés

Az egyik legnagyobb kihívás a tervező és az építetők számára, hogy a megálmodott új épület úgy töltsön be a XXI. századi ember igényei által meghatározott funkciók térbeli igényeit, hogy közben szellemiségében, arculatában illeszkedjen az építésnek helyt adó faluba.

Meglátásunk szerint ez az illeszkedés két elemen áll, vagy bukik. Első a tömegformálás: az épület tagoltsága, gerincmagassága, ereszmagassága, tetőhajlása hasonul-e a környezetéhez, vagy sem. Második az anyaghasználat: az épület homlokzatain megjelenő színek, textúrák fellelhetők-e a környezetében?

Amennyiben e két kérdésre igennel válaszolunk, épületünk jó eséllyel bele illik a faluképbe. Amennyiben valamelyik pontnak nem felelünk meg, gondoljuk át, tudunk-e ezen változtatni. Mi az a funkció, elképzelés, ami miatt fel akarjuk áldozni az illeszkedést.

Az itt bemutatott példák mindegyikében közös, hogy a falu szín- és formavilágából merítenek, valamint tömegükben a falusi házak méreteihez illeszkednek. Figyeljük meg az épületek visszafogott méretrendjét, a tömör felületek és a nyílások arányait! Ezek minden szónál erősebben mesélnek a tervezéshez, az építési helyhez való hozzáállásról.

Külön szeretnénk kiemelni, hogy a visszafogott színhasználat és tömegformálás semmit nem von le a belső terek használhatóságából. Az itt bemutatott megépült és épülő házak mindegyike korszerű, a jelen igényeinek megfelelően használható.

Bár e könyv gondolatai, képei csak ajánlások, azonban a településképi védelmi rendelet már kötelez a faluban elfogadott irányelvek betartására, így mindenképp ismerjék meg az építés szabályait, mielőtt belevágnak életük nagy projektjébe!

Reklámhordozók

A településkép formálása nem merül ki az épületek vagy a növényzet megfelelő kialakításában. A kedvező utcakép eléréséhez nagy hangsúlyt kell fektetni a hirdetőablák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására. Üzletünk vagy szolgáltatásunk népszerűsítésére kiváló lehetőséget nyújt az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott cégér, cégtábla. Üzletfelirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő, ezért nincs szüksége (egyéb erőteljes elem alkalmazására).

Reklámozás céljára kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott utcabútorok használhatók fel.

Cégérek, üzletfeliratok és reklámhordozók kialakítása során fontos, hogy anyagukban, színeikben, méretükben illeszkedjenek az épülethez. A finoman megvilágított felület kedvező, de a világító, villózó fények zavaró hatásúak, ezért kerülni kell azokat.

Új cégér, reklámtábla készítésekor először tájékozódjunk a helyi előírásokról, illetve nézzünk szét a faluban, hogy milyen méretű, stílusú reklámhordozók vannak használatban. Igyekezzünk az anyag és a színválasztáskor szem előtt tartani, hogy a reklámhordozónak illeszkednie kell a hirdetett szolgáltatáshoz, a hordozó épülethez, valamint a falu arculatához is.

Javasoljuk, hogy cégér, reklámtábla készítésekor keressenek fel reklámgrafikus, vagy arculattervező szakembert, illetve konzultáljanak a települési főépítésszel!

Műszaki berendezések

Korunk emberének vitathatalan igénye a komfortos életforma, ami bizonyos épületen megjelenő gépészeti és elektromos berendezések, felépítmények telepítését vonja maga után: antenna, szerelt kémény, riasztó berendezés, napelem, napkollektor stb. Amennyire lehet ezeket úgy kell elhelyezni, hogy az utcaképet ne befolyásolják, inkább a hátsó kert felé, vagy a melléképületekre kerüljenek.

Energiatudatos életmódunk egyik segédeszköze lehet a napelem, napkollektor. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetősík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcaképi hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezzünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egységesen végezzük.

Jó példa a fenti képen látható elhelyezés, amikor az épület udvar felőli tetőfelületére, illetve a mögötte megépült melléképület tetejére kerültek a napelemek.

Napjainkban növekszik az igény a kellemesebb hőmérsékletű házbelső megteremtése iránt. Ennek egyik lehetséges eszköze klímaberendezés beépítése. A beltéri egységek számtalan kialakításban kaphatók, szinte bármely stílusú enteriőrbe illeszkednek. Azonban a kültéri egységekről ez nem mondható el, típustól függetlenül méretesek, zajosak, egyáltalán nem díszei az épület homlokzatának, sem a kertünknek. A telepítés során legyünk figyelemmel arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet.

A legideálisabb, ha a hátsókert irányába takartan helyezzük el. A földre telepített kültéri klíma egység könnyen eltakarható elé ültetett örökzöld növényzetrel vagy esztétikus udvari bútorral. Az épülettől távolabb telepített egység akár kis kerti építménynek is álcázható.

Egy település megjelenése nem függetleníthető az épületektől, de még meghatározóbbak az utcák, terek, parkok és közterek, melyek a falu közösségi felületei. Akkor tűnik egészségnek egy utcakép, ha rendezett. Ennek eszköze az árok rendbetétele (legyen szó akár gyepes, akár betonozott árokról), a nyírt gyepfelületek, az ápolat fák, fasorok, a virágokkal díszített közterek és az egységes utcabútor használat. Különösen fontosak a növényes egy olyan utca esetében, ahol komoly forgalom jelent terhelést és zajt a mindennapokban. Ennek ellensúlyozására virágosak előkerteket és fásított köztereket javasolt kialakítani.

Méretéből és eszmei értékéből adódóan is az egyik legfontosabb épület a településen a templom, ezért megérdemel egy olyan előteret, ami tükrözi a státuszát, hívogató és a minőséget hirdozza. Dombtetőn álló helyzete miatt, aki áthalad Aggteleken, biztosan találkozik a templommal egyik vagy másik oldalról. Akkor tekinthető élőnek egy település, ha stabil hívói, közössége és működő temploma van. Az épület környezetének is ezt kell sugallania.

Egy látványt harmonikusnak érzünk, ha könnyen átlátható, ezért az utcákon a különböző felületeket érdemes határozott vonalak mentén elválasztani, például az útnak szegélyt adni, a gyepet a saját felületén belül tartani, sövénnel segíteni az autósokat, gyalogosokat az úttestérzékelésben, illetve az utca épségét védő árkot működésének megfelelően, tisztán tartani.

Vonalas elemként érzékeljük a fasorokat is, mely esztétikai élményt és árnyékot is ad. Ahol lehetőség van utcafásítást elindítani, ott ajánlott egy-egy utcának arcot adni gyümölcsfák, dísfák ültetésével, egységes koncepció mentén. Ügyelni kell azonban a közművektől és a burkolt felületektől való távolságra, mert a fák gyökere megsérülhet és kárt is okozhat egyszerre. Légvezeték alá kis növéssű, gömb koronájú fát ajánlott ültetni, de jobb teljesen szabad úrszelvényű helyen telepíteni egy-egy példányt.

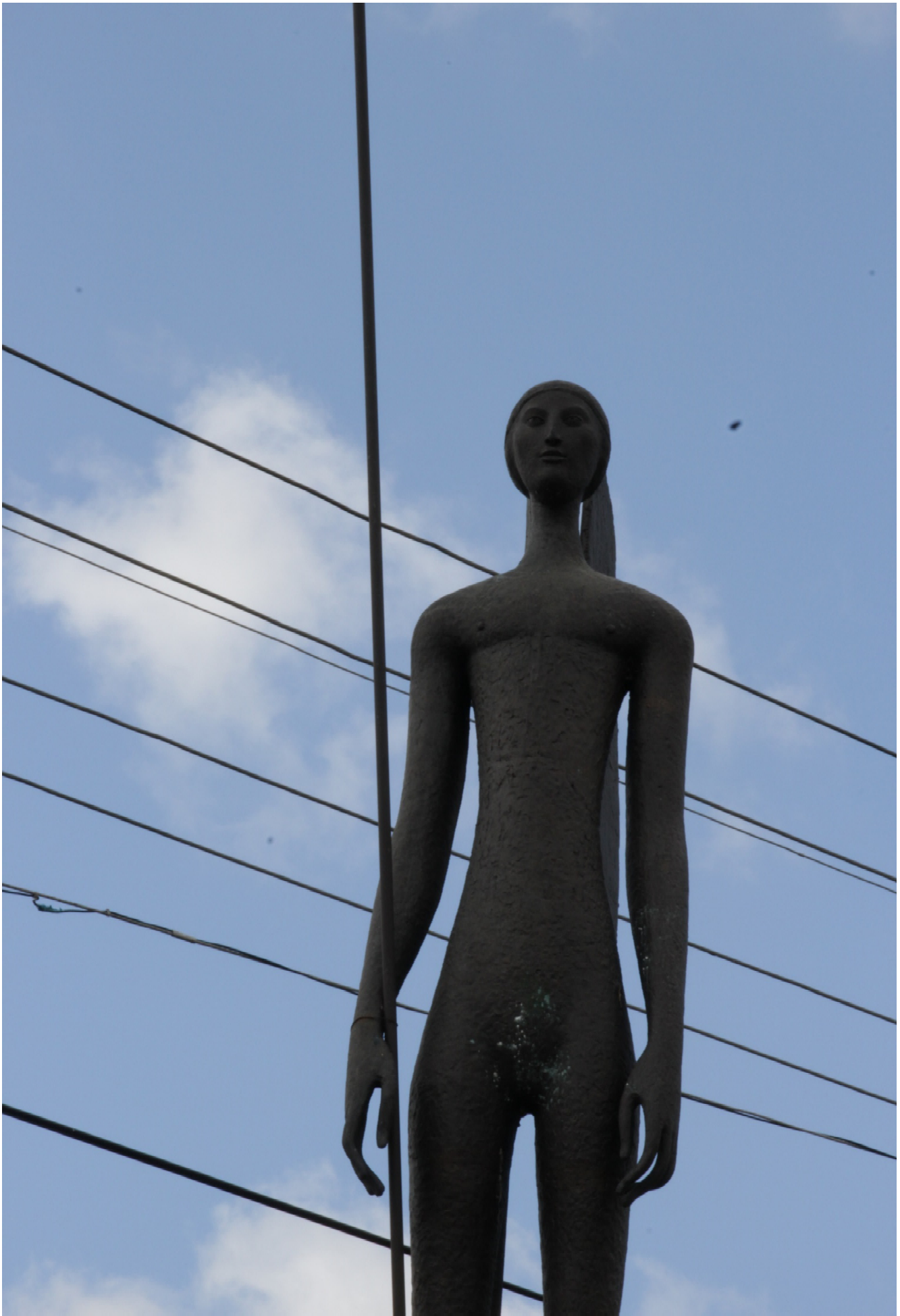

Hosszútávon az utcaképet zavaró, kusza légkábeleket földkábelre javasolt cserélni, melynek első lépése lehet, hogy az ingatlanok bekötése már felszín alatt történik. Egy-egy ízléses kandeláber (meleg fényű, az ANP javaslata alapján lefelé világító, ernyős fényforrás alkalmazása ajánlott az elővilág védelmében) is segíthet az utca vagy tér összképén.

Gyepes, betonozott és köves árkot is találunk a településen, mint lineáris elem szembeötlő része az utcának, és működés szempontjából a tisztított, nyírt árkok szinte kötelező. Ökológiai szempontból a gyepes árkok ajánlottak, mert lehetővé teszik a víz közvetlen a talajba jutását.

Az utak mentén elhelyezett berendezések, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítása illeszkedjen az utcaképbe, tükrözze a település karakterét, és legyen kapcsolata az egyéb környezet architektúra elemekkel. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

A település ritmusát adják a finoman formált terek, teresedések, utcák találkozásánál kialakult zöldfelületek, melyek sűrűsége a falu élhetőségének is indikátora. A burkolt közterek, esetleg egy-egy műalkotás körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképbe. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. Kerüljük az egybefüggő nagy burkolt felületeket, fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepfelületekkel tegyük változatossá és kellemesebb mikroklimájúvá a területet. A terekre kihelyezett környezet architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növényvel befuttatott pergolát.

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan - mind anyaghasználatában, mind formavilágában - minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó dísfákat, cserjéket is. Esztétikus, és kreatív játszóterek alakíthatók ki színes öntött gumi burkolattal. Bátran alkalmazzunk virágzó díszcserjéket is, azonban ügyeljünk arra, hogy semmi esetre se ültessünk mérgező növényeket játszótérre és annak közelébe.

A buszmegálló olyan pontok egy településén, melyet az is lát, aki itt lakik, és az is, aki csak átutazik. Éppen ezért a buszmegálló elsődleges elem a település megítélésében, kialakítása tehát igényes kell legyen, illeszkedjen a településképbe, időtálló anyagokból épüljön meg, és nem mellesleg alkalmas kell legyen a várakozásra, fontos, hogy eső- és szél ellen védjen. A település zöldfelületi rendszere mindig fejleszthető, akár az utcák zöldfelületét, akár a terek hálózatát nézzük. A fejlesztés egyik eleme lehet a templom és a Deák Ferenc utca által közre zárt zöldfelület, a település ezen részén élők, különösen a fiatalok igényeit elégítheti ki egy szépen kialakított, de felhasználó barát park vagy tér.

ÖSSZEGZÉS

Aggtelek a környék egyik legszebb települése, közterületei gondozottak, a porták rendezettek. Az ide látogatók öntudatos, értékeit ismerő, jövőjéért tenni akaró faluba csöppennek. A falun jól láthatók az elmúlt korszakok, építészeti irányzatok nyomai - legyenek azok bármily különbözőek - az egységes anyaghasználatra való törekvés eredményeként mégis homogén faluképről beszélhetünk. Ez érték, törekedjünk ennek megőrzésére.

Meglátásunk szerint Aggtelek jövője szempontjából alapvető kérdés, milyennek látja önmagát a község? Az itt lakók büszkék a településre? Szeretnek itt élni? Hogy lehet élhetőbbé tenni a falut, s milyen szerepet kaphat ebben az épített környezet?

E kérdéseket megválaszolva lehet problémákat diagnosztizálni, megoldási javaslatokat tenni, jövőképet alkotni. Így tud Aggtelek vonzó lenni mindazok számára, akik jövőjüket egy ilyen településen képzelik el, szívesen részt vesznek képének formálásában, jövőjének építésében.

A tenni akarás, a megfelelő környezet, a megfelelő szabályozás, elengedhetetlen, de nem elégséges. Összefogással, az érdekek kölcsönös tiszteletben tartásával vissza kell térni a falut egykor benépesítő parasztság ősi értékeihez, mint az önmérséklet, a takarékossgából fakadó fejlődés, a szolidaritás, az önbecsülés és közbecsület, az Istenbe vetett hit és a hagyománytisztelet.

